

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

ТОПУЗОВ МИХАЙЛО ОЛЕГОВИЧ

УДК 378.147:33:004

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Спеціальність: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки та менеджменту підприємства ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК».

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Одягайло Борис Михайлович,
Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»,
професор кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Єгоров Ігор Юрійович,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування
НАН України», завідувач відділу
інноваційної політики, економіки і організації
високих технологій;

кандидат економічних наук, доцент
Іксарова Наталія Олександрівна,
Київський національний торговельно-економічний
університет, доцент кафедри міжнародної економіки

Захист відбудеться «3» березня 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.130.04 Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32, ауд. 245.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32.

Автореферат розісланий «2» лютого 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

О.О. Лелюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Входження України до європейського культурного простору спричинило оновлення інформаційної та програмово-методичної системи національної освіти. Концептуальні засади та основні ідеї розв'язання проблеми інформатизації вищої освіти, як складного організаційного, технічного і технологічного процесу розроблення й упровадження інформаційної системи вищої школи, окреслені в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття».

Становлення і розвиток інформаційного суспільства викликають потребу активізації процесів інформатизації освіти. Фахівці різних наук досліджують питання стимулювання, розвитку інформатизації у вищих навчальних закладах (ВНЗ): вдосконалення системи стратегічного управління вищою освітою засобами сучасних інформаційних технологій, управління інноваційним потенціалом (Є. Алімпієв, А. Андрощук, Л. Гайдук, В. Грига, В. Грушко, О. Косенко, Б. Одягайло, В. Терехов, О. Шапоренко); забезпечення інформатизації вищої освіти (Л. Зайнутдінова, І. Захарова, Є. Полат, І. Роберт); розкриття організаційних аспектів упровадження в навчальний процес нових інформаційних технологій (С. Бондарева, В. Биков, Т. Габай, М. Жалдак, П. Корчемний, Ю. Машбіц, В. Сідак); розгляд питань оцінки і моніторингу якості освіти (Б. Вульфсон, Г. Келс, Г. Мотова, В. Наводнов).

Однак вивченню соціально-економічних і культурних аспектів інформатизації приділяється ще недостатньо уваги. Наприклад, питанням впливу інформатизації на освіту, соціальну ідентичність, модернізацію різних функцій освіти, як соціального інституту.

Разом з тим необхідність цілісності системи заходів, спрямованих на раціональне сполучення речових елементів процесу інформатизації та способів впровадження й використання в єдиному процесі за певних соціально-економічних умов, повною мірою не доведено, а також є недостатнім теоретичне обґрунтування даної системи як найбільш оптимальної для української вищої освіти в опублікованих працях та наукових розробках. Осмислення інформатизації освіти є частиною великого кола питань в рамках соціально-економічної концепції інформаційного суспільства.

Водночас не знайшли послідовного висвітлення шляхи інституалізації інформатизації вищої освіти, що перебуває у тісному взаємозв'язку з модифікаціями функцій вищої освіти. Недостатній ступінь наукової розробленості проблеми організації інформатизації вищої освіти в Україні, з одного боку, та вибору шляхів раціонального використання інформаційного ресурсу й високої економічної ефективності використання інформаційних технологій, з іншого боку, визначили вибір теми дисертаційного дослідження, його об'єкт і предмет, мету й завдання.

Наукове завдання дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, визначенні його ролі в оптимізації планування навчального процесу та ефективному управлінні інформаційно-освітніми ресурсами, упровадженні нових

різновидів змісту вищої освіти, а також розробленні науково-практичних рекомендацій щодо інформатизації вищої освіти в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено відповідно до плану науково-дослідної роботи і є складовою частиною теми наукового дослідження кафедри економіки та менеджменту підприємства ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» «Економічне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств у процесі реалізації конкурентної політики держави» (Державний реєстраційний номер № 0111U007820).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробленні, методичних і практичних засад організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти як основи підвищення ефективності, конкурентоспроможності освітньої сфери.

Поставлена мета зумовила потребу вирішення таких основних задач:

- виокремити та узагальнити теоретико-наукові підходи до обґрунтування інформаційного забезпечення сучасної вищої освіти;
- визначити зміст організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти;
- обґрунтувати інноваційну доцільність реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти;
- розробити порядок упровадження організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти;
- визначити ефективність реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в Україні;
- оптимізувати інституціональні умови впровадження сучасного організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти України;
- обґрунтувати напрямки та способи ефективної реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в контексті освітньої політики;
- раціоналізувати інноваційні засоби реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в Україні.

Об'єктом дослідження є процес реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, процеси його відтворення, розвитку та використання в умовах ринкових перетворень.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних засобів формування та реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, які забезпечуються інноваційними програмово-методичними засобами.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять системні підходи до аналізу економічних явищ.

У дисертаційному дослідженні використовувались методи діалектичного, системно-функціонального та синергетичного підходів до аналізу механізмів інформатизації вищої освіти. Зокрема було застосовано загальнонаукові (систематизації, групування та узагальнення, формалізації) та спеціальні методи: системно-структурного аналізу (у процесі розробки структурно-функціональної моделі фінансового механізму системи вищої освіти України); графічний, економіко-статистичні методи (для дослідження видатків на освітню діяльність як в

Україні, так і у різних країнах світу), метод економіко-математичного моделювання, кореляційно-регресійного аналізу (під час оптимізації фінансового забезпечення закладів системи вищої освіти), метод кластерного аналізу, SWOT-аналізу (для оцінки чинників, що ускладнюють і сприяють формуванню ефективного механізму фінансування системи освіти), моделювання (для визначення стратегічних пріоритетів при розробленні та впровадженні інноваційних програмово-методичних засобів освіти).

Інформаційною базою роботи є законодавчі й нормативні документи, аналітичні огляди Міністерства освіти і науки; статистичні звіти Державної служби статистики України, інших органів державного та регіонального управління; праці зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, статистичні та аналітичні публікації міжнародних організацій, офіційна статистика України, офіційні сайти провідних вітчизняних та зарубіжних освітніх організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичних і практичних положеннях організаційно-економічного механізму інформатизації системи вищої освіти України та розробленні рекомендацій щодо розвитку його складових. Найбільш вагомими науковими результатами дисертації є такі:

вперше:

- системно обґрунтовано та визначено зміст організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти як цілеспрямованого професійного, економічно ефективного внесення змін і доповнень (новацій) в освітній простір вищої школи шляхом раціонального управління інформаційно-освітніми ресурсами;

удосконалено:

- обґрунтування необхідності створення «хмарного» ресурсу, що складається з ряду хмарних сервісів, який допоможе вищим навчальним закладам, комерційним і державним структурам організувати ефективний навчальний процес з метою підготовки фахівців, що мають професійні компетенції, через залучення великої кількості зацікавлених осіб та прискорення комунікаційних процесів між ними;

- концептуальні підходи до побудови SMART-моделі університету («розумного» університету), що базуються на принципах Social - Mobile - Access - Regulated - Technology та передбачають розвиток організаційно-економічного механізму системи вищої освіти як складової інноваційного простору інтеграції освіти й науки, через поєднання елементів системи державного регламентування та ринкового саморегулювання;

- обґрунтування системи організації освітнього процесу у вищій школі на основі концепції тотального управління якістю, через орієнтацію на концепцію «відповідність застосуванню», тобто на задоволення потреб споживача кадрів, а не тільки на виконання вимог стандарту. Інфраструктура, що реалізовується, створить умови безперервного удосконалення освітнього процесу, забезпечуючи можливість виявлення основних проблемних чинників;

- підходи щодо комплексної інформатизації вищих навчальних закладів через реалізацію системи account-to-card, що передбачає оснащення комбінованими приладами для зчитування як смарт-карт, так і магнітних карт. Багатофункціональне використання однієї смарт-карти забезпечить скорочення витрат на послуги, що

надаються, та дозволить надати студентам, співробітникам нові послуги і піднести їх якість.

набули подальшого розвитку:

- порядок упровадження організаційно-економічного механізму системи вищої освіти як елемента реалізації державної політики в галузі вищої освіти, що являє собою сукупність самостійних, але взаємопов'язаних форм, методів, інструментів та важелів впливу, які забезпечують створення й використання фінансових ресурсів для ефективної реалізації інформатизації системи вищої освіти;
- методика оцінки доцільності участі вищого навчального закладу в складі науково-інноваційного університетського об'єднання, яка на основі застосування матричного методу передбачає врахування переваг вищих навчальних закладів у державному фінансуванні, відповідності обсягів фінансування якості наданих освітніх послуг та результативності підготовки фахівців рівню науково-інноваційного потенціалу закладу вищої освіти;
- теоретичні та методологічні положення функціонування вищої освіти в умовах інтеграції та глобалізації освітнього простору.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що запропоновані заходи із вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування системи вищої освіти України в контексті формування інноваційної моделі розвитку економіки сприяють розширенню освітньої ресурсної бази інформаційного забезпечення вищих закладів освіти.

Результати дослідження можуть бути використані під час підготовки проектів законодавчих і нормативних актів із питань сприяння інноваційному розвитку економіки, розвитку вищої освіти, вдосконалення її організаційно-економічного механізму інформатизації.

Основні результати дослідження використано в навчальному процесі Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №01-766 від 07.12.2015р.), Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини (довідка № 138 від 19.09.2015 р.), Миколаївського національного аграрного університету (довідка № 1637 від 29.09.2015 р.), Таврійського державного агротехнологічного університету (довідка № 01/4-2398 від 14.12.2015 р.), Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту (довідка №525 від 18.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійно проведеного автором наукового дослідження. Наукові розробки, висновки й пропозиції, що містяться в роботі, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та наукові результати дослідження були оприлюднені та отримали схвальну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Strategiczne pytania swiatowej nauki» (07-15 lutego 2013, Przemysl, 2013); «Predni vedecke novinky» (27 srpna-05 zari, Praga, 2013); «International scientific conference European Applied Sciences modern approaches in scientific researches» (18-19th February 2013, Stuttgart, Germany); «Science and Education a New Dimension» (Будапешт-2013, Угорщина); «Стратегія: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу» (Київ, 2013); «Розвиток науки на сучасному етапі» (Київ, 2012); «Освітньо-наукове

забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (Хмельницький, 2013); «Реформування та розвиток науки: сучасні виклики» (Київ, 2013).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано в 13 наукових працях загальним обсягом 3,5 д.а. у тому числі: 4 статті опубліковано у фахових наукових виданнях, 2 – в іноземних виданнях (Штутгарт (Німеччина); Будапешт (Угорщина), 7 – тези конференцій (4 – в іноземних виданнях).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 392 найменувань, з яких 77 – іноземних; 8 додатків. Загальний обсяг дисертації 265 сторінок, основний текст – 216 сторінок. Робота містить 19 таблиць і 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи; проаналізовано стан розробленої проблеми в науковій теорії та практиці інформатизації вищої школи; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; охарактеризовано науково-категорійний апарат дослідження, методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну значущість здобутих результатів; обґрунтовано вірогідність одержаних результатів, відображено їх апробацію. Наведено дані з упровадження та публікації результатів дослідження.

У **першому розділі дисертації «Сутність та теоретичні засади дослідження організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти»** розкрито теоретико-методологічні підходи до інформаційного забезпечення сучасної вищої школи; розкрито суть організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, окреслено його зміст, визначено стратегічні цілі реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації в умовах Болонського процесу; охарактеризовано зміст інформатизації вищої освіти. Дослідження ведеться з позицій інституціоналізму.

Головною особливістю інституціоналістського підходу в економічній науці є вихід за рамки власне економічних процесів і міждисциплінарний пошук з використанням методів історичних, соціальних, правових, культурологічних, технічних та інших наук. Виходячи з цього посилення та головної проблеми дослідження показано, що інформація втілює в собі риси різних рівнів розгортання економічної системи: 1) інформація являє сутність технологічного способу виробництва й виражає причинно-наслідкові зв'язки, що рухають його розвитком; 2) її можна розглядати: а) як специфічний товар міжнародного обміну; б) як середовище міжнародного бізнесу; в) як міжнародний фактор виробництва; г) як фактор модифікації соціально-економічних, інституціональних, соціокультурних й інших форм у соціумі. Змінюється і значення інституційної підсистеми, особливо під впливом того універсуму, котрий сьогодні іменують новою інформаційною економікою, яка знаменує собою транснаціональну відкритість, мобільність, комунікативність та гнучкість реагування.

Зміст трансформаційних процесів у соціумі та економіці переважно визначається закономірностями становлення інформаційного суспільства, а найважливіші складові інформаційного суспільства пов'язані саме з підвищенням ролі комп'ютеризації й розширенням сфери застосування інформаційних технологій у суспільстві та його складових.

Інформаційні умови гнучкого реагування приносять роль протоінститутів, культурних конструкт, конституційних інститутів. В той же час зростає роль інтерпретативно-ідеологічних конструкт, які заміщують жорстко інституціоналізовані форми суспільного буття. В результаті формується так звана «віртуальна реальність» або «симуляційні моделі реальності». Разом із високимобільними соціальними процесами симуляційні моделі реальності підносять цінність інтелекту та інші суспільні цінності. Отже, сучасна економіка може бути представлена як гігантська інформаційна мережа зі своїми згущеннями (вузлами), де провадиться, циркулює й споживається інформація. У цих згущеннях-вузлах виростають ієрархії для більш ефективного «оволодіння» інформацією. Подібною ж мережею стає й все сучасне суспільство.

Під упровадженням інформаційних технологій у процес навчання ВНЗ ми розуміємо інтегративну сукупність знань, умінь і навичок у роботі з інформацією із застосуванням інформаційних технологій для досягнення високої якості результатів навчально-виховного процесу. Інформаційне забезпечення освіти передбачає обґрунтування проектної діяльності, яка є необхідною умовою здійснення регулятивної функції й вважається нині особливим видом освітньої діяльності.

Зміст організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти нами визначається як професійно цілеспрямоване, економічно ефективно внесення змін і доповнень (новацій) в освітній простір вищої школи, що дозволить оптимізувати планування навчального процесу, більш ефективно управляти інформаційно-освітніми ресурсами, здійснювати моніторинг освітнього процесу й забезпечувати систематичний контроль за його якістю; оптимізувати розроблення, вдосконалення й упровадження навчально-предметного, методично-засобового й управлінсько-технологічного різновидів змісту вищої освіти (табл. 1).

Організаційно-економічний механізм інформатизації вищої освіти має складну структуру, елементи якої динамічно взаємодіють в просторі та часі, постійно нарощуючи якість. Основними конструктами його є: новітні інформаційні технології, віртуальні мережі, віртуальні засоби навчання, «хмарні» ресурси, «хмарні» сервіси, сучасні засоби телекомунікацій, технології дистанційного навчання, різноманітні технічні засоби, в тому числі й комп'ютерні, інформаційно орієнтоване нове програмне забезпечення тощо.

Організаційно-економічний механізм інформатизації вищої освіти має реалізувати сумісне залучення бізнес-структур до вищих навчальних закладів. Однією з найбільш перспективних галузей співробітництва між ВНЗ і роботодавцями може стати процес сумісного створення планів. Шляхом розв'язання окресленої проблеми може бути процес інформатизації вищої освіти, одним із напрямів розвитку якого передбачається створення «хмарного» ресурсу, що складається з низки «хмарних» сервісів, який допоможе ВНЗ і роботодавцям

(комерційним і державним структурам) організовувати сумісний освітній процес, що його диктує роботодавець.

Таблиця 1

Організаційно-економічний механізм інформатизації вищої освіти

№ п.п.	Тип інституції	Інституційні складові		
		1	Організаційна	технологічна послідовність
2	Правова	юридичні закони	нормативно-правові акти	внутрішньо-господарські нормативи
3	Соціальна	соціальні програми	соціальні стандарти	соціальні гарантії
4	Політична	політика держави	політика партій	політика громад
5	Гуманітарна	освіта	культура	традиції, ментальність
6	Інноваційно-інформаційна	віртуальна мережа	інтегральна мережа	корпоративна мережа
7	Навчальна	дистанційне навчання	мобільне навчання	комбіноване навчання
8	Економічна	державне фінансування	ринкова окупність	спонсорське фінансування

Джерело: складено автором

Динаміка сучасної інформаційної технології суттєво розширює дискурс управління технологічними і соціальними процесами. У більш вузькому значенні термін «новітня інформаційна технологія» визначається як використання в навчанні різноманітних технічних засобів, в тому числі й комп'ютерних. Новітні інформаційні технології у процесі реалізації організаційно-економічного механізму передбачають насамперед науковий підхід до організації навчально-виховного процесу для оптимізації і підвищення його ефективності, а також оновлення матеріально-технічної бази навчальних установ на основі останніх досягнень науки і техніки. У межах реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти ефективною є реалізація прикладних програм.

Аналіз еволюції інституцій, а отже, і еволюції економічної системи показує, що на різних її етапах відбувається і зміна значущості різних видів інформації – від ретроспективної до інтелектуальної. Сьогодні домінуючими є *функціональна і інтелектуальна* інформація. Транслятором останньої виступає такий феномен, як «інновація». Трансформація науки дозволяє реалізувати відповідні результати на практиці як безпосередню продуктивну силу матеріального та духовного виробництва, наука у змісті організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти як певна система науково-суспільних відносин охоплює: підсистему науково-організаційних відносин (НТРівський поділ праці); підсистему науково-соціальних (господарських) відносин (форми власності в науці).

У другому розділі дисертації «Ефективність реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації в сучасній вищій освіті» здійснено

аналіз стану впровадження інформаційних технологій у процес навчання сучасного ВНЗ, виходячи з інституціоналістських позицій, подано інтерпретацію результатів реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, визначено проблеми й ефективність інформатизації вищої вітчизняної освіти та задачі фінансового забезпечення цього процесу, що дозволило зробити такі висновки.

Показано, що Європейське співтовариство з 1994 року поставило завдання побудови «інформаційного суспільства» в число найбільш пріоритетних. Досягнуто значного успіху в реалізації Плану дій, що визначив стратегію руху Європи до «інформаційного суспільства». З врахуванням вже досягнутого перед європейськими країнами ставляться нові завдання: а) поліпшити умови для бізнесу з допомогою ефективною й погодженою лібералізацією телекомунікацій, створити необхідні умови для розвитку електронної торгівлі; б) здійснити перехід до навчання протягом всього життя. У цьому напрямку працює ініціатива «Навчання в інформаційному суспільстві»; в) помістити людину у центр перетворень, що відбуваються, згідно з основною ідеєю Зеленої книги «Життя й робота в інформаційному суспільстві: спочатку люди»; г) встановити правила створення інформаційного суспільства.

Підкреслено, що в Україні є складнощі з інформатизацією суспільства, в тому числі й вищої школи, отже, слід створювати нову систему взаємин, засновану на інформатизованому суспільстві з метою переходу на постіндустріальну стадію еволюції економіки; для цього необхідно: а) формування єдиного інформаційно-комунікаційного простору України як частини світового інформаційного простору; б) створення і розвиток ринку інформації і знань як факторів виробництва та чинників задоволення потреб суспільства в інформаційних продуктах і послугах; в) створення ефективною системи прав громадян і соціально-економічних інституцій на вільне одержання, поширення і використання інформації як найважливішої умови демократичного розвитку; г) удосконалення і розвиток системи поширення масової інформації й формування суспільно-політичного клімату в країні, сприятливого для переходу до інформатизованого суспільства; д) втручання офіційних інститутів в покращення глобальної конкурентної позиції української економіки з використанням інформаційно-комунікаційної інфраструктури. На черзі також і інформатизація вітчизняної вищої освіти.

Здійснено прогнозування кількості студентів вищих навчальних закладів з допомогою моделі, яка буде враховувати певні фактори. Двофакторне рівняння регресії буде мати вигляд:

$$Y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2, \quad (1)$$

де Y – результативний показник – кількість студентів ВНЗ;

x_1 – перший факторний показник – кількість випускників ЗНЗ;

x_2 – другий факторний показник – інформаційна місткість ВНЗ I-IV рівнів акредитації;

b_0, b_1, b_2 – коефіцієнти регресії.

У межах реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти можна зробити висновки про те, якою була б кількість студентів кожного року при даних щодо чисельності випускників ЗНЗ та місткості ВНЗ, якби

всі інші фактори діяли на них у тому ж ступені, як у середньому у всіх періодах, що розглядалися. Зокрема, якщо розрахунковий показник Y_r (розрахунковий показник набору студентів) більше відповідного показника Y (фактичний показник набору студентів), це свідчить про те, що в даному році склалася ситуація, яка не сприяла зростанню кількості студентів, оскільки, якби всі фактори, що впливають, діяли тією ж мірою, як у середньому в інші роки, то останній був би більший. Зазначено, що відхилення розрахункового показника від фактичного за період 1993 – 2007 рр. незначні. У всіх інших періодах, що розглядалися, розрахунковий показник Y_r менше фактичного показника Y , що означає, що кількість студентів ВНЗ була більша, ніж це очікувалося в згаданому варіанті. Отже, не всі бажаючі отримати вищу освіту, зможуть себе реалізувати. Так було до 2008 року. Починаючи з 2009 року, ситуація змінюється: $Y < Y_r$. Маємо зміни у співвідношенні корельованих факторів. Але проблема знову загостриться із скороченням кількості ВНЗ. Вихід один – перехід до інформаційних систем навчання (дистанційної, мобільної, комбінованої тощо).

Друга проблема – проблема фінансового забезпечення інформатизації вітчизняних ВНЗ та її ефективність. Можливості збільшення державного фінансування інформатизації української вищої освіти завжди обмежені (рис. 1).

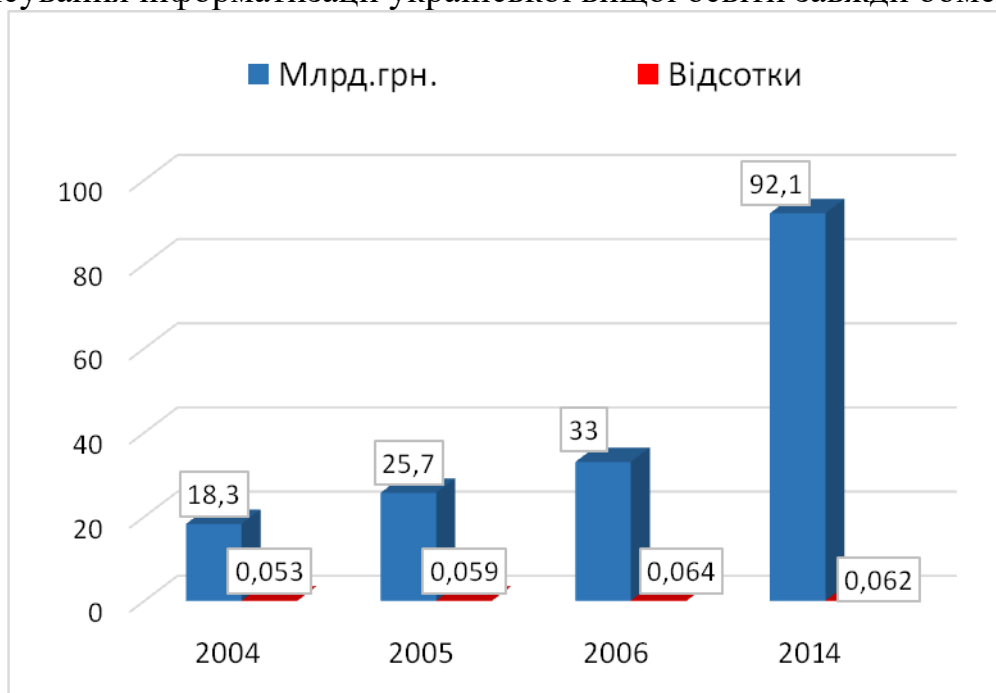

Рис. 1. Динаміка витрат на освіту в Україні (у млрд. грн.) та у відсотках до валового внутрішнього продукту.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

Тим часом застосування державою методів економічного регулювання потоків бюджетного фінансування вищої освіти (персоніфіковане фінансування, поворотне субсидування, надання грантів і кредитування) дозволяє ринковими засобами переключити діяльність вищих навчальних закладів із задоволення, насамперед, власних інтересів на задоволення інтересів замовників освітніх послуг – особистості, держави та роботодавців.

Інституціональне походження й дійовий характер державно-ринкових і ринково-державних механізмів залучення науки в рамках реалізації організаційно-

економічного механізму інформатизації вищої освіти до ринкової трансформації визначають ринковий спосіб розв'язання науково-виробничої суперечності та проблем вищої освіти.

В українській системі вищої освіти спостерігаються значні відмінності щодо обсягів державного фінансування, що припадають на одного студента в різних навчальних закладах (рис.2).

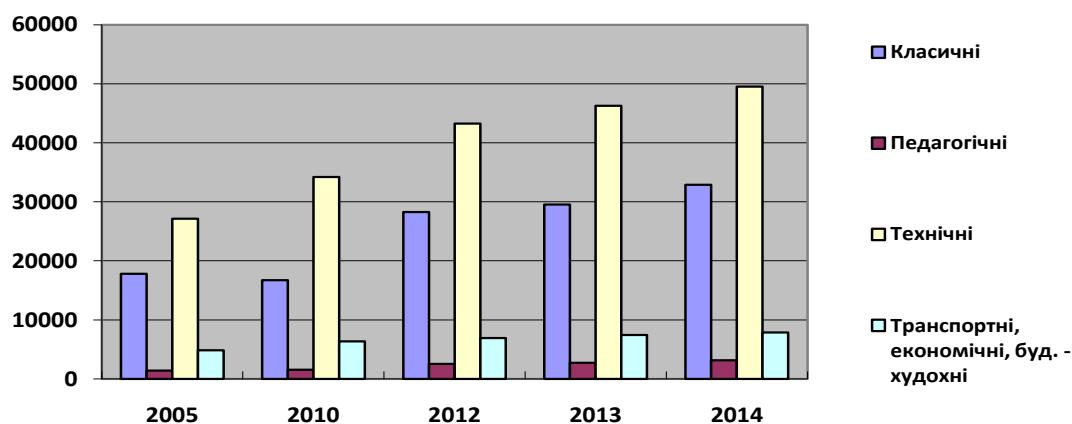

Рис 2. Обсяги фінансування із загального фонду прикладних (у тому числі інноваційно-інформаційних) розробок, млн. грн.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

Причому ці відмінності зумовлені не стільки різною спеціалізацією навчальних закладів (технічні, гуманітарні, медичні університети тощо), скільки цілковито суб'єктивним підходом до виділення обсягів фінансування. Саме тому доцільно було б виокремити кілька груп навчальних закладів і для кожної з них визначити певний діапазон нормативу фінансування на 1 студента. Такими групами можуть бути: 1 – дослідницькі університети; 2 – національні університети; 3 – медичні університети; 4 – технічні університети; 5 – університети соціально-гуманітарного профілю; 6 – всі інші вищі навчальні заклади. Базовим може бути норматив для 6-ї групи, а для кожної наступної – передбачити певний коефіцієнт, наприклад, – 1,05.

Необхідністю стає вдосконалення нормативного методу фінансування освіти, що передбачає, по-перше, визначення науково обґрунтованого рівня нормативу фінансування, який виконує функцію гарантування державою мінімально можливого (або середнього) обсягу фінансових ресурсів, необхідних для того, щоб ВНЗ міг виконати ліцензійні вимоги. По-друге, нормативи мають бути стимулюючими, тобто сприяти посиленню відповідальності закладів та спрямовувати їх на досягнення результатів (кількісних або якісних).

Оскільки можливості державного фінансування обмежені, необхідно шукати і впроваджувати додаткові джерела фінансування; обґрунтовувати нові підходи до прогнозування розвитку вищої освіти і моніторингу її стану; удосконалювати організаційний механізм функціонування освіти; розробляти оптимальні моделі фінансового багаторівневого й багатофункціонального фінансування вищої школи,

які б відповідали вимогам сьогодення; розробляти економічні норми і нормативи щодо вищої школи в Україні на рівні світових стандартів та ін.

У третьому розділі дисертації «Інституціональні засоби підвищення ефективності реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти», виходячи з інституціоналістських позицій, розкрито зміст сучасної вітчизняної освітньої політики та можливості оптимізації інституціональних умов реалізації її місії та інформатизації, напрямки та способи ефективного реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в контексті освітньої політики, запропоновано інноваційні засоби реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в Україні.

Реалізація організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти буде оптимальною, якщо враховуватиметься той факт, що сучасна трансформація вищої освіти в Україні є складним нелінійним процесом. В результаті прийняття нового закону «Про вищу освіту» (від 1.07.2014 № 1556-VIII) в освітній галузі починає домінувати принцип університетської автономії. А це значить, що українські ВНЗ отримують більшу самостійність у фінансовій, економічній та організаційній сферах діяльності. Задекларовані також: загальне *розширення доступу* громадян до вищої освіти; *модернізація* – як зміна змісту освіти, притаманного для командно-адміністративного суспільства, та її узгодження з сучасними умовами; *європеїзація* – трансформація української освіти в бік європейських норм та стандартів як складова міжнародної інтеграції в освітній галузі.

Сучасні умови трансформації інформаційного суспільства, а також інформаційної модернізації вищої освіти вимагають точного прогнозування, подальшого вдосконалення методології і методики розробки прогнозів та проектів. Чим вищий рівень прогнозування процесів суспільного розвитку, тим ефективніше планування й управління цими процесами в суспільстві.

Прогноз має бути спрямований на створення умов, за яких могли б бути реалізовані не тільки суспільні, а й особисті очікування представників соціуму, що потребують визначення орієнтирів. Проектування інформатизації вітчизняної вищої освіти передбачає побудову комплексу педагогічних ідей і, на основі системного підходу, розробку бажаних перетворень і програм їх реалізації в конкретні освітні системи.

Програмний підхід реалізується як специфічна форма планової діяльності з побудови програм розв'язання окремих важливих, чітко окреслених проблем; проблема проектування й реалізації навчального процесу на основі інформаційно-освітнього середовища вишу знаходиться в цьому ряді. Цільова спрямованість розробок, кадрового й ресурсного їх забезпечення, орієнтація на конкретний кінцевий результат сприяють більшій обґрунтованості заходів програми. Пов'язаний за термінами, виконавцями й ресурсами комплекс заходів, які у своїй сукупності дозволили б досягти очікуваних результатів, фіксується в адресному плановому документі, названому комплексною цільовою програмою. У будь-якій комплексній цільовій програмі мають бути сформульовані цілі інновацій і поданий опис кожного заходу, визначені конкретні результати цих заходів, виділені ресурси й терміни їх використання, сформована внутрішня структура управління цільовою програмою.

Інформаційне забезпечення сучасного ВНЗ висуває низку вимог до його оптимального використання в системі вищої освіти: чітко і коректно структурувати й подавати навчальний матеріал, використовуючи сучасні програмно-технічні засоби навчання; проектувати й застосовувати сучасні інформаційні технології в освітньому процесі; застосовувати інформаційні технології під час контролю знань та організації навчально-виховного процесу; систематично накопичувати професійно орієнтовану інформацію, обробляти її та вміти користуватися нею у практичній діяльності.

Активізація й інтенсифікація ефективного управління навчальним процесом засобом інформаційного забезпечення уможливорює: а) процес навчання із застосуванням інформаційних технологій, який проектується з урахуванням програмних, технічних і методичних елементів комп'ютерно орієнтованого навчального середовища; б) забезпечення високого рівня інформаційної компетентності викладачів для здійснення освітнього процесу із застосуванням інформаційних технологій; в) створення позитивної психолого-педагогічної мотивації суб'єктів навчання – студентів і педагогів – для впровадження інформаційних технологій; г) здійснення процесу навчання з опорою на міждисциплінарну інтеграцію, яка сприяє збагаченню, систематизації та закріпленню знань у різних наукових галузях.

Ефективна реалізація організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, виходячи з аналізу тенденцій інформаційної місткості ВНЗ України, забезпечує ефективність й економічну доцільність упровадження інноваційно-інформаційних технологій в умовах *дистанційного, комбінованого й мобільного навчання*, що надає однакові освітні можливості громадянам незалежно від місця їх проживання. З допомогою інформаційних і телекомунікаційних засобів і за рахунок використання наукового та освітнього потенціалу провідних університетів, академій, інститутів та наукових центрів підвищується якість освіти.

У межах реалізації організаційно-економічного механізму економічно доцільною є інформаційна система, що передбачає послідовне впровадження на основі інформаційних інновацій системної диференціації та індивідуалізації навчального процесу; розроблення й упровадження корпоративної інформаційної системи як сукупності організаційних, технічних, програмних та інформаційних засобів, об'єднаних для збору, збереження, оброблення й видачі необхідної інформації, призначеної для виконання функцій управління всіх основних напрямків роботи ВНЗ.

Результати проведеного дослідження дозволяють рекомендувати такий алгоритм управління педагогічними нововведеннями в галузі створення інформаційно-освітнього середовища як основи навчального процесу: 1) вивчення завдань, сформульованих у нормативних документах; 2) аналіз стану практики й зіставлення отриманих даних з керівними вимогами; 3) побудова еталонної моделі перетворення педагогічної практики; 4) пошук ідей, рекомендацій, які можуть бути втілені; 5) розроблення комплексної програми дій; 6) підготовка засобів: дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських та ін.; 7) теоретична, методична, психологічна підготовка учасників розробки й упровадження; 8) створення запланованої моделі, її експертиза й прийняття до реалізації.

Застосування різних *форм і методів організації навчально-виховного процесу* в ВНЗ у контексті його інформатизації дає змогу відібрати ті з них, виконання яких дозволяє ефективно розв'язувати завдання, поставлені на різних етапах навчання, тобто оптимізувати і сам процес реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми, яка виявляється у розробці організаційно-економічного механізму інформатизації вищої школи, що сприятиме трансформації інституту вищої освіти та стратегічних пріоритетів її розвитку в умовах становлення економіки знань. Інноваційна форма одержання вищої освіти, реалізована з допомогою розвитку єдиного освітнього інформаційного простору повинна стати адекватною інформаційному суспільству. Виходячи з цього, запропоновані основні напрями внутрішніх організаційних змін в системі вищої освіти, сформульовані основні цілі, інструменти та форми економічної політики держави, що дозволить сформувати систему вищої освіти, адекватну потребам сучасної економіки – економіки знань. Результати виконаного дослідження дозволяють зробити такі висновки.

1. Вихід за рамки власне економічних процесів і міждисциплінарний пошук з використанням методів історичних, соціальних, правових, культурологічних, технічних та інших наук є головною особливістю інституціоналістського підходу в економічній науці. Відповідно зміст трансформаційних процесів у соціумі та економіці визначається закономірностями становлення інформаційного суспільства. Найважливіші складові інформаційного суспільства пов'язані саме з розширенням сфери застосування інформаційних технологій у суспільстві та його складових.

2. Зміст організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти визначається як професійно цілеспрямоване, економічно ефективно внесення змін і доповнень (новацій) в освітній простір вищої школи. Це дозволить оптимізувати планування навчального процесу, здійснювати ефективно управління інформаційно-освітніми ресурсами, моніторинг освітнього процесу, забезпечення систематичного контролю за його якістю.

3. Організаційно-економічний механізм інформатизації вищої освіти має складну структуру, елементи якої динамічно взаємодіють в просторі та часі, постійно нарощуючи якість. Основними конструктами його є: новітні інформаційні технології, віртуальні мережі, віртуальні засоби навчання, «хмарні» ресурси, «хмарні» сервіси, сучасні засоби телекомунікацій, технології дистанційного навчання, різноманітні технічні засоби, в тому числі й комп'ютерні, інформаційно орієнтоване нове програмне забезпечення, педагогічна діяльність та інші інституційні чинники. Він охоплює матеріальну складову (якісну, кількісну та часову характеристики матеріальних засобів інформатизації) та віртуальну складову (інформаційну ментальність, мережі віртуальну та хмарну, дистанційне навчання тощо).

4. Динаміка сучасної інформаційної технології суттєво розширює дискурс управління технологічними і соціальними процесами. У більш вузькому значенні термін «новітня інформаційна технологія» визначається як використання в навчанні

різноманітних технічних засобів, в тому числі й комп'ютерних. Новітні інформаційні технології у процесі реалізації організаційно-економічного механізму передбачають насамперед науковий підхід до організації навчально-виховного процесу для оптимізації і підвищення його ефективності, а також оновлення матеріально-технічної бази навчальних установ на основі останніх досягнень науки і техніки. У межах реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти ефективною є реалізація прикладних програм.

5. Аналіз еволюції інституцій, а отже, і еволюції економічної системи показує, що на різних її етапах відбувається і зміна значущості різних видів інформації – від ретроспективної до інтелектуальної. Сьогодні домінуючими є *функціональна і інтелектуальна* інформація. Транслятором останньої виступає такий феномен як «інновація». Трансформація науки дозволяє реалізувати відповідні результати на практиці як безпосередню продуктивну силу матеріального та духовного виробництва, наука у змісті організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти як певна система науково-суспільних відносин охоплює: підсистему науково-організаційних відносин (НТРівський поділ праці); підсистему науково-соціальних (господарських) відносин (форми власності в науці).

6. У межах реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти можна зробити висновки про те, якою була б кількість студентів кожного року при даних щодо чисельності випускників ЗНЗ та місткості ВНЗ, якби всі інші фактори діяли тою ж мірою, як і в середньому у всіх періодах, що розглядалися. Зокрема, якщо розрахунковий показник Y_r більше відповідного показника Y , це свідчить про те, що в даному році склалася ситуація, яка не сприяла зростанню кількості студентів, оскільки, якби всі фактори, що впливають, діяли такою ж мірою, як у середньому в інші роки, то останній був би більший. Зазначимо, що відхилення розрахункового показника від фактичного за період 1993 – 2007 рр. незначні. У всіх інших періодах, що розглядалися, розрахунковий показник Y_r менше фактичного показника Y , що означає, що кількість студентів ВНЗ була більша, ніж це очікувалося в згаданому варіанті. Отже, не всі бажаючі отримати вищу освіту, зможуть себе реалізувати. Так було до 2008 року. Починаючи з 2009 року, ситуація змінюється: $Y < Y_r$. Маємо зміни у співвідношенні корельованих факторів. Але проблема знову загостриться із скороченням кількості ВНЗ. Вихід один – перехід до інформаційних систем навчання (дистанційної, мобільної, комбінованої тощо).

7. Застосування державою методів персоніфікованого фінансування, поворотного субсидування, надання грантів і кредитування сприятиме зміні діяльності вищих навчальних закладів у напрямку задоволення інтересів замовників освітніх послуг – особистості, держави та роботодавців. Ринковий спосіб розв'язання науково-виробничої суперечності визначають інституціональне походження й дійовий характер державно-ринкових і ринково-державних механізмів залучення науки в рамках реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти до ринкової трансформації.

8. У межах реалізації організаційно-економічного механізму економічно доцільною є інформаційна система, що передбачає послідовне впровадження на основі інформаційних інновацій системної диференціації та індивідуалізації

навчального процесу; розроблення й упровадження корпоративної інформаційної системи як сукупності організаційних, технічних, програмних та інформаційних засобів, об'єднаних для збору, збереження, оброблення й видачі необхідної інформації, призначеної для виконання функцій управління всіх основних напрямків роботи ВНЗ. Оптимальною з позиції економічності є територіально розподілена система регіональних серверів, що дозволяє перейти до мережевих технологій навчання. Особливістю цієї системи є повна сумісність телекомунікаційної складової з технологіями відеоконференцзв'язку. Подібна сумісність дозволить забезпечити кожному студенту в будь-яких з під'єднаних до цієї системи навчальних центрах повноцінний доступ до необхідних у навчальному процесі актуалізованих матеріалів. Крім того, кожному студенту надається можливість брати активну участь у заняттях з висококваліфікованими викладачами в режимі реального часу.

9. Як найбільш перспективні інфраструктурні рішення для навчальних закладів виокремлено такі напрями:

– організація хмарної інфраструктури освітнього і науково-дослідницького простору (для функціонування комунікаційних сервісів; організація зберезувального простору контенту; віртуалізація освітніх ресурсів; виконання високовиробничих обрахувань тощо); використання сервісних моделей (PaaS, IaaS, SaaS);

– побудова стратегії інформатизації навчального закладу за принципами BYOD (Bring Your Own Device – «Принеси свій пристрій»), що передбачає застосування персональних мобільних приладів студентів: медіа-планшетів, смартфонів, електронних книг, ноутбуків тощо;

– єдина авторизація й ідентифікація абонента в різних каналах і сервісах комунікації, що дозволяє персоніфікувати профіль під час використання різних інформаційних ресурсів (наскрізна авторизація).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Топузов М. О. Інформаційне забезпечення сучасного ВНЗ як засіб активізації й інтенсифікації ефективного управління освітнім процесом / М.О.Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2011. – № 5 (61). – С. 205–207.

2.Топузов М. О. Соціально-економічні чинники процесу інформатизації вищої освіти / М.О. Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2012. – № 2 (64). – С. 157–163.

3. Топузов М. О. Розроблення змісту проектування інформаційно-освітнього середовища ВНЗ у системі організаційно-економічного механізму / М.О.Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2012. – № 3 (65). – С. 210–215.

4. Топузов М. О. Шляхи реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти у сфері дистанційної освіти / М.О. Топузов // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К. – 2012. – № 4 (66). – С. 302–308.

Статті за фаховим спрямуванням у наукових періодичних виданнях інших держав:

5. Топузов М. О. Соціально-економічна зумовленість інформатизації ВНЗ // Science and Education a New Dimension. – Vol.2. – March, 2013. – С. 42–44.

6. Топузов М. О. Технологии дистанционного обучения в процессе реализации организационно-экономического механизма информатизации высшего образования / М. О. Топузов // 2nd International scientific conference European Applied Sciences modern approaches in scientific researches (18–19th February 2013). – Volume 4. – Stuttgart, Germany – С.167–169.

Тези доповідей і матеріали науково-практичних конференцій:

7. Топузов М. О. Соціально-технологічний напрям у процесі реалізації економічного механізму інформатизації вищої освіти / М.О. Топузов // Розвиток науки на сучасному етапі. – Частина 3 (Економічні науки): міжнародна заочна конференція (м. Київ, 22 грудня 2012 р.). – К. : Центр наукових публікацій. 2012, – С. 116–120.

8. Топузов М. О. Організаційно-економічний механізм формування технологічної спрямованості майбутніх фахівців в умовах вищої школи / М.О. Топузов // Реформування та розвиток науки: сучасні виклики : Частина 3 (Економічні науки) : міжнародна конференція (м. Київ, 2 лютого 2013 р.). – К. : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 88–91.

9. Топузов М. О. Тенденції функціонування процесів оновлення освітнього процесу засобом інформатизації вищої школи / М.О. Топузов // Стратегія: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. – К.: КНЕУ, 2013. – С. 409–410.

10. Топузов М. О. Забезпечення формування ефективної системи інформаційного забезпечення у вищих навчальних закладах засобом розроблення дидактичного супроводу навчального процесу / М.О. Топузов // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka conference Predni vedecke novinky (27 srpna – 05 zari). – DIL 2. – Ekonomické vedy. – Praga, 2013. – С.103–107.

11. Топузов М. О. Реалізація організаційно-економічного механізму засобом упровадження мобільних технологій навчання у вищій школі / М.О. Топузов // Materialy IX Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Strategiczne pytania swiatowej nauki» (07–15 lutego 2013) – 2013. – Volume 16. –Pedagogiczne nauki Przemysl : Nauka I studia, – С. 103–106.

12. Топузов М. О. Оновлення фахової підготовки майбутніх фахівців засобом організаційно-економічного механізму / М. О. Топузов // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези всеукраїнської науково-практичної конференції (15 листопада 2013 року). – Хмельницький : видавництво НАДПСУ, 2013. – С. 166.

13. Топузов М. О. Інноваційні процеси у змісті вітчизняної вищої освіти: організаційно-економічний аспект / М. О. Топузов // Проблеми і перспективи підвищення якості освітніх послуг на основі інновацій: регіональний аспект : матеріали ювілейної міжвузівської науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю Інституту педагогічної освіти та менеджменту (27–28 березня 2014 р., Армянськ). – Армянськ, 2014. – С. 215–218.

АНОТАЦІЯ

Топузов М. О. Організаційно-економічний механізм інформатизації вищої освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2016.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми, що виявляється у розробці організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти.

Розкрито теоретико-методологічні підходи до інформаційного забезпечення сучасної вищої школи; суть організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, визначено стратегічні цілі реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації в умовах Болонського процесу; охарактеризовано зміст інформатизації вищої освіти.

Системно обґрунтовано та визначено зміст організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти як професійно цілеспрямованого, економічно ефективного внесення змін і новацій в освітній простір вищої школи шляхом раціонального управління інформаційно-освітніми ресурсами.

Здійснено аналіз стану впровадження інформаційних технологій у процес навчання сучасного ВНЗ, виходячи з інституціоналістських позицій, подано інтерпретацію результатів реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти, визначено проблеми й ефективність інформатизації вищої вітчизняної освіти та задачі фінансового забезпечення цього процесу.

Виходячи з інституціоналістських позицій, розкрито зміст сучасної вітчизняної освітньої політики та можливості оптимізації інституціональних умов реалізації її місії, напрямки та способи ефективного реалізації організаційно-економічного механізму інформатизації вищої освіти в контексті вітчизняної освітньої політики, запропоновано інноваційні засоби його реалізації.

Визначені пріоритетні напрями розвитку інформатизації вищої освіти України, запропоновані основні організаційні зміни в системі вищої освіти, сформульовані цілі та інструменти економічної політики держави, що дозволять сформувати адекватну систему вищої освіти.

Ключові слова: система вищої освіти, інформатизація вищої освіти, інноваційні засоби, організаційно-економічний механізм, управління інформаційно-освітніми ресурсами, економічна політика держави.

АННОТАЦИЯ

Топузов М. О. Организационно-экономический механизм информатизации высшего образования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Высшее учебное заведение «Университет экономики и права «КРОК», Киев, 2016.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и новое решение научной проблемы, представленной в разработке организационно-экономического механизма информатизации высшего образования.

Раскрыты теоретико-методологические подходы к информационному обеспечению современной высшей школы; суть организационно-экономического механизма информатизации высшего образования, определены стратегические цели реализации организационно-экономического механизма информатизации в условиях Болонского процесса; охарактеризовано содержание информатизации высшего образования.

Системно обосновано и определено содержание организационно-экономического механизма информатизации высшего образования как профессионально целенаправленного, экономически эффективного внесения изменений и новаций в образовательное пространство высшей школы путем рационального управления информационно-образовательными ресурсами.

Осуществлен анализ состояния внедрения информационных технологий в процесс обучения современного вуза, исходя из институционалистских позиций, представлена интерпретация результатов реализации организационно-экономического механизма информатизации высшего образования, определены проблемы и эффективность информатизации высшего отечественного образования и задачи финансового обеспечения этого процесса.

Раскрыто содержание современной отечественной образовательной политики и возможности оптимизации институциональных условий реализации ее предназначения, направления и способы эффективной реализации организационно-экономического механизма информатизации высшего образования в контексте отечественной образовательной политики, предложены инновационные средства его реализации.

Определены приоритетные направления развития информатизации высшего образования Украины, предложены основные организационные изменения в системе высшего образования, сформулированы цели и инструменты экономической политики государства, которые позволяют сформировать адекватную систему высшего образования.

Ключевые слова: система высшего образования, информатизация высшего образования, инновационные средства, организационно-экономический механизм, управление информационно-образовательными ресурсами, экономическая политика государства

ABSTRACT

Topuzov M. O. Organizational and economic tool of the higher education informatization. – Manuscript.

The thesis for the degree of a Candidate of Economic Sciences on the specialty 08.00.03 – economics and management of national economy. – University of Economics and Law «KROK». – Kyiv, 2016.

The thesis presents the theoretical generalization and the new solution of the scientific problems, demonstrated in the development of the organizational and economic tool of the higher school informatization.

The theoretical and methodological approaches to the informational provision of a modern higher school as well as the essence of the organizational and economic tool of the higher school informatization was covered; the strategic goals of the implementation of the organizational and economic tool of informatization under the conditions of the Bologna process were determined; the content of the higher education informatization was characterized.

The content of the organizational and economic tool of the higher education informatization as the professionally oriented, economically effective making changes and implementing innovations in the higher school educational space by means of the regional management of the informational and educational resources was systemically specified and defined.

The analysis of the state of information technologies implementation in the learning process of modern universities was conducted on the basis of the institutional aspects; the interpretation of the results of the implementation of the organizational and economic tool of informatization in higher education was provided; the problems and the effectiveness of the national informatization of higher education and the problem of financial support for this process were determined.

Based on the institutional aspect, the content of modern national education policy and the opportunities to optimize the institutional conditions for the realization of its mission, the directions and the ways of the effective implementation of the organizational and economic tool of higher education informatization in the context of the national educational policies were represented; some innovative implementation means were suggested.

The determined priority directions of higher education informatization in Ukraine were defined; the major organizational changes in higher education, goals and tools of economic policy that will create the proper system of higher education were proposed.

Key words: higher education, higher education informatization, innovative products, organizational and economic tool, management of the informational and educational resources, economic policy.